

Lynblafferkjennelse

I går snakket jeg om en forvirret gulspurv, og om vi mennesker oppfører oss naturlig. Jeg konkluderte nærmest med at ordet ”naturlig” er ubrukelig, for det aller meste av det vi gjør er formet av kultur. Språkbruken vår er blitt så absurd at vi til og med kaller klart kulturelle fenomener for både ”naturlige” og ”unaturlige”.

Skal vi gå enda et skritt videre, kan jeg påstå at mange av de sterkeste naturopplevelsene våre i realiteten er kulturopplevelser. Tenk bare på askerøyken fra Island, jordskjelvet på Haiti og oljeforurensningen i Mexico-golfen. Alle inntrykkene er formet av medier. I tillegg justerer vi på opplevelsene med kunnskaper kulturen har lært oss. Naturfenomener blir altså kulturfenomener.

Heldigvis er det fortsatt noen naturfenomener som rammer oss direkte. Men det vi opplever taper stadig terreng i møte med økende kvalitet på det kulturelt skapte.

Nok om det. En kveld i fjor opplevde jeg et av disse tordenværene der lynet ikke slår ned i bakken, men lyser opp landskapet med voldsomme blaff. Mellom hvert lysblaff så jeg bare mørke konturer og skygger.

Hver gang lynet slo på lysbryteren ble landskapet synlig, i minst detalj. Så ble alt oppslukt av mørket igjen. Det var bare et visuelt minne tilbake, et minne som straks ble gjenstand for tvil, for hva var det jeg hadde sett?

Denne lynkvelden var i fjor, omtrent samtidig med at jeg hjalp til med å rense kysten for en luguber blanding av tang og tungolje, etter at Full City hadde gjort sitt fornødne i Oslofjorden.

Mens jeg lempet oljegjørme opp i søppelsekker fikk jeg en følelse av å se inn i en uhyggelig, men realistisk fremtid. Den opplevelsen var et sånt lynblaff. *Et øyeblikk virket det som om jeg forsto noe vesentlig.*

Oljeutblåsningen i Mexico-golfen er en enda verre lærepenge. Gang på gang får vi forvarsler om at vi er i ferd med å passere et vannskille, og at alt kan komme til å bevege seg i motsatt retning av hva vi er vant til.

Nesten enda mer skremmende enn selve forurensningen er det at tankelynbloffene, som følger slike katastrofer, også gjør meg oppmerksom på min sløvhet og min manglende evne til å ta konsekvensen av å befinne meg i en levende verden. Et øyeblikk tror jeg at jeg forstår noe viktig, men kort tid etter er det bare skygger igjen av innsikten. Jeg forandrer meg ikke.

Det var da jeg laget meg en teori om ”lynblafferkjennelse”. Den utløser nemlig to motstridende reaksjoner.

På den ene siden vekkes en kritisk innsikt som tilsynelatende ser alt klart og tydelig. I et følelsesmessig ubehagelig, men intellektuelt gledesfylt øyeblikk, forstår vi hvordan vår livsform bedrar oss. Vi ser at oljen ikke er løsningen – den er bare en overgang, en farlig omvei som bør gjøres så kort som mulig.

På den andre siden gjør lynblafferkjennelsen oss oppmerksom på mørket: At vi har en dyp trang til å glemme. *Det virker som om vi ikke vil forstå.* Når de grusomme nyheten forsvinner fra mediene, føler vi en lettelse - og glemmer. *Vi glir tilbake i et mørke, som vi tror er opplyst, fordi vi er så vant til det.*

Den siste tendensen er selvfølgelig en lykkestrategi. Men denne passive lykken er et underlig fenomen. Den blir liksom falsk, en maktesløs og sneversynt optimisme, mens lynblafferkjennelsen blir til vage skygger av noe som vi uklart erindrer som svært viktig.

Sånn blir lynblafferkjennelse til metafysikk.

Det var ikke mer. Ha en god dag.

Av Petter Mejlænder